

Avtor: Gorazd Lemajič

Vsebina

1. Kopistika
2. Nekaj različnih kopij in načinov izdelave
3. Literatura

1. Kopistika

Kopistika je že od najstarejših obdobj pomemben spremljevalec likovne dejavnosti, v zadnjem času pa postaja dobra uporabna metoda, s katero preprečujemo vse večjo ogroženost kulturne dediščine. V različnih zgodovinskih obdobjih je bila različno cenjena in interpretirana. S pretiranim poudarjanjem originalnosti in individualnosti je izgubila svoj pomen. V preteklosti so se hoteli s posnemanjem približati umetnini ali pa jo zaradi prestiža imeti. Danes pa pridobiva veljavnost iz drugačnega vzroka – hitrega propadanja umetnin.

S kopijo začasno ali za vedno nadomestimo original v prostoru, ki bi drugače izgubil svojo značilnost in pomen. Predmeti kulturne dediščine so različno ogroženi. Na eni strani gre za njihovo izpostavljenost, fizično ogroženost, na drugi pa za izpostavljenost nenehnim in zelo zaznavnim spremembam v mikroklimi prostora. Primerna rešitev je v takšnih primerih zamenjava originalnih predmetov z nadomestki, torej kakovostnimi kopijami.

Propadanje umetnin je skoraj neizogibno in kopistika ponuja ustrezne rešitve. Vzroki za propad so lahko:

- Naravne nesreče, kot so poplave, potresi, vulkanski izbruhi, naravni požari itd. Primer je nedavna

poplava v Firencah, ki je zalila več kot 600 slik v kleti galerije Uffizi.

- Človeški faktor je najbolj nepredvidljiv pri propadanju umetnin. V zgodovini je nešteto primerov, ko je človek s svojo vznesenostjo, neodgovornostjo, nasiljem, nestrokovnostjo in vojnami dokončno uničil dela. Danes lahko srečamo tudi takšen nesmisel, da je nekakšen performans uničevanja umetnin umetniško delo.
- Onesnaženje ozračja, mikroklima, erozija ter naravno staranje materialov so destruktivni dejavniki, ki s človekovimi posegi v okolje včasih najbolj vplivajo na propad umetnine.

Če pustimo original nezaščiten, se bo propadanje nadaljevalo. Propad je skoraj nemogoče ustaviti in lahko se zgodi, da bo original propadel do te mere, da bodo izgubljeni podatki, potrebni za nadomestitev s kopijo.

Pomemben del kopistike je spoznavanje receptur, po katerih je nastajalo umetniško delo. S tem se dotikamo zelo odgovorne, občutljive in hkrati ustvarjalne naloge, kajti mnogo starih načinov dela je utonilo v pozabo. Pri delu raziskujemo tehnologijo in tehniko nastanka, kako je obdelana površina ter vse ostalo, kar bo pripomoglo k razumevanju originala. S takšno

kopijo se lažje približamo kompleksnosti originala in ne prikažemo samo površine umetniškega dela.

Kopije v muzejskem prostoru imajo lahko več funkcij. Lahko gre za kopijo kot eksponat, lahko za kopijo v okviru muzejsko-pedagoškega programa ali za kopijo, ki ima dokumentarno funkcijo. Muzeji si prizadevajo razstavljeni avtentično gradivo, kar pričakuje tudi obiskovalec. Razstave, kjer se pojavljajo **originali in kopije**, so lahko problematične, zato je treba opozoriti, kaj je original in kaj kopija, da ne bi bila predstavitev zavajajoča. Kaj hitro se lahko izgubi meja med originalom in raznimi nadomestki.

Obstajata dva bolj prepoznavna principa v **kopistiki**. Eden je tako imenovan francoski, ki je *optične in vsebinske narave* (nekako impresionističen), drugi je *avtentičen*. Pri nas ima slednji več zagovornikov.

Pod terminom **kopija** najdemo v slovarju tujk naslednjo razlago: »množina, obilje, prepis, ker so v srednjem veku razmnoževali knjige s prepisovanjem, prepis izvirnika, posnetek, odlitek, natančna reprodukcija umetnine itd.«

Termin **kopija** ima nekako omalovažujoč, manjvreden pomen. Treba je opredeliti in razložiti nianse med različnimi objekti, ki jih predstavljamo namesto originala.

Original je izvirna, samonikla, neposneta, lastnoročna, inovativna, edinstvena oblika določenega dela.

Kopija je delo, ki se od originala loči po času nastanka. Lahko je narejena iz istega materiala kot original ali kakšnega drugega. Pri izdelavi kopije se uporabljajo tehnike, s katerimi je bil izdelan original, lahko pa uporabljamo bolj dostopne, cenejše in hitreje načine.

2. Nekaj različnih kopij in načinov izdelave

Odlitek originalnega dela

Če je original iz materiala, ki ga ni mogoče vlivati (kamen, les ...), je lahko odlitek iz mavca, poliestra, epoksi smole in raznih drugih materialov. Takšna kopija identično posname tako površino kot obliko.

Kopija, izdelana s tehnikami, s katerimi je bil izdelan original

Pri takšnem načinu izdelave kopije je pomembno poznati in biti spreten v določeni tehniki obdelave materiala (poteza čopiča, način klesanja, modeliranja ...). Potrebna je tudi raziskava stila v umetnosti iz časa nastanka originala. Za izdelavo te vrste kopije je nujno sodelovanje strokovnjakov različnih strok (umetnostna zgodovina, kiparstvo, slikarstvo, kemija ...). Pristop je bolj vsestranski. Teže pa je posneti vse oblike in podrobnosti na površini, kot to lahko dosežemo z odlitkom.

Strojno izdelana kopija

Pri tej tehniki praktično ni potreben noben poseg na originalu. Original lahko ostane na svojem mestu in potrebno je samo optično odčitavanje z laserjem, ki posname veliko količino podatkov o površini in obliki. Podatke se obdelava v računalniku in jih z laserjem izreže iz enakega materiala kot je original ali katerega drugega.

Vprašanje je tudi, ali izdelati kopijo takšno, kot je original, torej z vsemi manjkajočimi deli, znaki propadanja itd, ali pa vključiti v kopijo tudi rekonstruirane dele. Če ima original veliko manjkajočih delov, se odločimo za posnetek stanja, tako da ne spremenimo značaja dela, in seveda v primeru, ko imamo na originalu premalo podatkov o manjkajočih delih.

3. Literatura

1. Sotler, A., Nastanek, ogroženost, reševanje likovne dediščine, Kopistika danes, Ljubljana 1995
2. Šutej - Adamič, J., Kopija kot način varovanja ogrožene likovne dediščine, Delo, Ljubljana 1996.
3. Šutej - Adamič, J., Kopije so nujno potrebne, vendar ne za vsako ceno, Delo, Ljubljana 1996.